Henrikki Brummer-Korvenkontio
Merja Mikkola

12.4.2021

Lakivaliokunta

Viite: Lausuntopyyntönne 8.4.2021, asia: HE 44/2021

HE eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimista rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa covid-19-epidemian johdosta

Lausuntopyynnössä pyydetään lausuntoa hallituksen esitykselle eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimista rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa covid-19-epidemian johdosta.

Taustaa

Vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskevassa lainsäädännössä ei ole huomioitu yleisvaarallisten tartuntatautien torjuntaa ja siitä aiheutuvia vaikutuksia seuraamusten täytäntöönpanoon.

Oikeusministeriö asetti 1.10.2020 työryhmän arvioimaan säännöksiä tartuntatautien torjumiseksi vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa sekä tutkintavankeuden toimeenpanossa. Työryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Rikosseuraamuslaitos, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Vankiterveydenhuollon yksikkö.

Työryhmän valmistelemasta luonnoksesta saadun lausuntopalautteen pohjalta valmistelua jatkettiin kohdentaen esitys vain koronavirusepidemiaan ja rajaten säätelyn kesto määräaikaiseksi.

Esityksen tavoitteena on varmistaa vankien, tutkintavankien ja vankilahenkilökunnan terveys sekä seuraamusten turvallinen ja asianmukainen täytäntöönpano koronavirusepidemian aikana.

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi väliaikaisesti voimassa oleva laki koronavirusepidemian johdosta tehtävistä toimista rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa. Ehdotettavan lainsäädännön tavoitteena on varmistaa vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa sekä tutkintavankeuden toimeenpanossa riittävän täsmällinen säädöspohja koronavirusepidemian aikana.

Esityksessä ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voisi päättää vankilan tai sen osaston erilaisten toimintojen, vankien tapaamisten ja vankien poistumislupien rajoittamisesta tai keskeyttämisestä epidemian leviämisen estämiseksi. Päätös voitaisiin tehdä, jos on ilmeistä, että epidemian leviämisen estämiseksi jo toteutetut, vankeuslain, tutkintavankeuslain ja tartuntatautilain mahdollistamat toimenpiteet eivät ole riittäviä taudin leviämisen estämiseksi ja

Henrikki Brummer-Korvenkontio
Merja Mikkola

12.4.2021

sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Päätöksen tekemisen edellytyksenä olisi lisäksi, että Vankiterveydenhuollon yksikkö olisi arvioinut epidemiatilanteen ylittäneen tietyn kynnyksen sillä alueella, jossa vankila sijaitsee. Vaihtoehtoisesti päätös voitaisiin tehdä, jos kyseisessä vankilassa olisi jo ilmennyt tartuntoja, ja Vankiterveydenhuollon yksikkö arvioisi tartuntojen aiheuttavan merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseen. Rajoitus- tai keskeyttämistoimenpiteiden käyttöönotto edellyttäisi, että ne olisivat välttämättömiä.

Laissa säädettäisiin siitä, millaisia toimintoja, tapaamisia ja poistumislupia voitaisiin rajoittaa tai keskeyttää. Esimerkiksi lapsen tapaamisia ei voitaisi lain nojalla rajoittaa tai keskeyttää. Valvottuja tapaamisia puolestaan voitaisiin rajoittaa, mutta niitä ei voitaisi kokonaan keskeyttää. Vankilan perustoiminnot, kuten vankien ulkoilu, olisi kokonaan suljettu pois rajoitusten piiristä. Laissa säädettäisiin myös muun muassa siitä, että mikäli tapaamisia tai poistumislupia on rajoitettu tai ne on keskeytetty kokonaan, tulisi vangeille sallia tavanomaista joustavammin yhteydenpito vankilan ulkopuolelle videoyhteyden tai muun soveltuvan teknisen yhteydenpitotavan välityksellä.

Lisäksi ehdotetaan, että oikeusministeriö voisi rajoittaa asetuksella yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittamista, jos se olisi epidemian johdosta rangaistuksen asianmukaisen täytäntöönpanon turvaamiseksi välttämätöntä. Asetuksen voimassa ollessa voitaisiin myös lykätä tai keskeyttää jo täytäntöönpanossa olevia yhdyskuntaseuraamuksia.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 31.10.2021 saakka.

Kommentit

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos katsoo että, koronaviruspandemian kontrolloimiseksi vankilaympäristössä on tärkeä saada aikaan lainsäädäntö, joka täsmällisesti määrittää päätöksenteon mekanismin, asiantuntijavastuun, päätösten kohdentamisen ja selkeyttää muutoksenhakua. Esitetty laki on selkeä näiltä osin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos pitää hyvänä lakiesityksessä ehdotettu menettelytapaa, jossa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voisi päättää vankilan toimintojen, vankien tapaamisten ja vankien poistumislupien rajoittamisesta tai keskeyttämisestä epidemian leviämisen estämiseksi, jos on ilmeistä, että muut epidemian estämiseksi tehdyt toimenpiteet eivät ole riittäviä.

Lisäksi lakiehdotuksessa ehdotetaan, että oikeusministeriö voisi rajoittaa nykyistä laajemmin asetuksella yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittamista, jos se olisi epidemian takia rangaistusten asianmukaisen ja turvallisen täytäntöönpanon turvaamiseksi välttämätöntä. Myös jo täytäntöönpanossa olevien yhdyskuntaseuraamusten lykkäys ja keskeytys tulisi mahdolliseksi koronavirusepidemian takia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos katsoo edellä mainitun rajoitus mahdollisuuden osaltaan edesauttavan turvallisen vankilaympäristön luomisessa.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkön tekemien rajoituspäätösten edellytyksenä olisi, että tartuntojen ilmaantuvuus alueella, jolla vankila sijaitsee, ylittäisi laissa määritellyn tason. Lisäksi edellytettäisiin, että tartunnat aiheuttavat Vankiterveydenhuollon yksikön tekemän asiantuntija-arvion mukaan merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseen. Päätöksen tekeminen edellyttäisi siten, ettei taudin leviämistä voida riittävällä tavalla estää muilla keinoin.

Henrikki Brummer-Korvenkontio
Merja Mikkola

12.4.2021

Vaihtoehtoisesti päätös voitaisiin tehdä, jos kyseisessä vankilassa olisi jo ilmennyt tartuntoja, ja Vankiterveydenhuollon yksikön arvion mukaan tartunnat aiheuttavat merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiselle. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos pitää hyvänä menettelytapaa, jossa Rikosseuraamuslaitoksen keskusyksikkö tekee arvion tartuntatautitilanteesta yhdessä Vankiterveydenhuollon yksikkön kanssa joka voi tarvittaessa tukeutua Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen osaamiseen asiassa.

Lakiehdotuksen mukaan rajoituspäätös voisi koskea yhtä tai useampaa vankilaa tai vankilan osastoa ja se voitaisiin tehdä kerrallaan enintään yhden kuukauden ajaksi ja tiukemmista keskeyttämistoimenpiteistä kahden viikon ajaksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos pitää hyvänä menettelytapaa, jossa tehtyä rajoituspäätöstä tarkastellaan vähintään kuukauden välein ajantasaisen arvion saamiseksi.

Koska ehdotetulla lainsäädännöllä on merkittäviä vaikutuksia vankien perusoikeuksiin, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos pitää hyvänä laissa ehdotettua menettelytapaa turvata vankien yhteydenpito vankilan ulkopuolelle video- tai muun vastaavan teknisen yhteydenpitotavan avulla tavanomaista joustavammin rajoitustoimenpiteiden ollessa voimassa.

Lisäksi tapaamisten ja poistumislupien rajoittamisella voi olla vaikutuksia alaikäisiin vankeihin ja toisaalta vanhempansa mukana vankilan perheosastolla oleviin pieniin lapsiin sekä muualla asuviin vankien lapsiin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos pitää tärkeänä, että tapaamisten ja poistumislupien rajoittamista koskevien säännösten perusteluissa huomioidaan päätöksen vaikutukset edellä mainittujen ryhmien asemaan. Ehdotetussa laissa rajoitusten ulkopuolelle on suljettu lapsen ja asiamiehen tapaamiset ja varmistettu valvottujen tapaamisten jatkuminen epidemiatilanteesta huolimatta erikseen sovittavassa muodossa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos pitää tärkeänä tarvittaessa rajoittaa lainsäädännöllä vankiloiden toimintoja koronavirusepidemian vuoksi. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimista rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa covid-19-epidemian johdosta mahdollistaa koronavirusepidemian tehokkaamman torjumisen vankilaympäristössä.

Markku Tervahauta
Pääjohtaja

Anneli Pouta
Johtaja